

Janko Neri

FELIX

Janko Neri
Felix

Grafika, redakcia: Bc. Ján Pangrác
vydalo des Jano © 2024
desjano.eu
desjano@desjano.eu

ISBN 978 - 80 - 974900 - 1 - 0

I.

Felix Crassus sa natiahol vo svojej leňoške, ktorú si dal umiestniť pod krytú ochodzu v átriu svojho vidieckeho domu. Dotiahol sa sem. Akási sladká únava ho dostihla na dvore. Premohol sa. Treba viesť svoje veci. Vybral sa pozrieť, ako sa darí jeho hospodárstvu. Rozmýšľal, že by si tam mohol dať priniesť nejaké pohodlné sedenie. Vzhľadom na dôstojnosť rímskeho patricija to však nie je vhodné.

Schyľovalo sa k obedu. Jeho duša skúmala ani nie tak ďaleké a primerané obzory, ako veci triviálne, čiže mundanus, Myslel na svojich otrokov. Pýtal sa sám seba, či predmet myslenia prichádza sám, alebo ho môže stanoviť mysliteľ ako ten, ktorý myslí. To otroci... Či oni naozaj nie sú len také hovoriace nástroje?! Tak hovorievali aj naši predkovia. Nástroje delíme na dve časti. Nemé... ako je pluh. A hovoriace... ako je otrok. Kde by v nich človek hľadal filozofiu... múdrosť...

Zbiehala sa v ňom akási pachuť. Keby sa mu tak chcelo, ako sa mu nechce. Zdvihol by sa a šiel by skontrolovať aj tých svojich otrokov. A to zaváňalo korbáčom. Seba považoval za jemného estéta. Preto sa nestalo často, žeby on kohosi zo svojich otrokov fyzicky udrel. Aj na tento účel je tu otrok. Servus administrator už dohliadne, aby sa tým bičom len nehladkali. Zavše si doprial pohľad na túto ceremóniu. Dal si záležať, aby aj tomu stvoreniu, hoci je len otrok, najprv povedali, čím sa previnil, a potom na ňom podľa miery viny a postavenia v dome vykonali trest. Mohli tam byť všetci otroci, alebo len niektorí. Alebo stanovil len prítomnosť jeho rodiny, ak mu nejakú dovolil. Nikdy však neostal až do konca. Bol predsa jemný estét. Vir gentle, jemný človek. Toto má svoj cveng.

Už by sa naozaj mali pohnúť. Nemal už prestrieť a podávať jedlo? Z Ríma si priniesol zvyk pravého Rimana obedovať večer. Títo agricolae okolo jedia obed na obed... Aké nekultúrne!

Povieval jemný vánok, vydaril sa krásny deň. Napriek tomu stále nevedel, odkiaľ sa v ňom vynára toľká nespokojnosť. Dá si naliať víno z Lazia. V žiadnom prípade z Campanie. Filozof pozoruje sám seba a presne vie ešte aj tú okolnosť, aké víno by mu v danej chvíli ulahodilo. Pravdaže piť neriedené víno sa považovalo vo vyšších vrstvách za nevhodné. Ono vybrať si – je už samo o sebe veda, niekedy aj alchymia. Časté je u nich predsa miešanie s lepším gréckym vínom. Najobľúbenejšie je samozrejme falernské. Obľúbené je aj južné, potom galské. Ale aj z Hispánie a Thrákie. Toto necháva priniesť hlavne, keď má hostí. Význačných hostí! On ak si má dať, a teda že každý deň si dopraje, tak víno z Lázia. Každý máme to svoje!

Vykrikol teda, aby sa sem niekto ihneď dostavil a naliať mu z toho vyžiadaného vína. A tak sa aj dialo.

Skôr však, ako sa k svojmu vysnívanému poháru dostal, otrok nomeclator, uvádzač, ohlásil, že Publius Narus je už tu. Nuž sa zdvihol a šiel priateľa privítať.

„Nech je sláva bohom za príchod tak hostá vzácneho! Amicus carissimus! Teším sa tvojemu príchodu, drahý priateľ. Môj skromný dom, nech je ako tvoj. Či ako znie tá správna floskula. Nevedel som sa dočkať tvojho príchodu!“

Host stál vo vstupnej chodbe, neodpovedal hneď. Obzeral sa okolo.

„Ďakujem za vrelé privítanie! Cesty sú plné prachu. Každá kvapka vína mi padne ako vlaha na púšť.“ Veľmi si síce nevšimal, či je na tvári jeho hostiteľa nejaké očakávanie, napätie alebo zvedavosť, napriek tomu po chvíli dodal: „Ak myslíš, že prinášam nejaké prevratné správy, tak žiaľ nie.“

„V prvom rade prikážem priniesť vodu, aby si sa osviežil, sadneme si a pripijeme si. Ja som si už pred hodnou chvíľou dal priniesť víno z Lazia,“ a hneď sa aj oboril na otrokov: „Ale že vás popreháňam! Hneď prineste vodu aj víno!“

Host sa šiel upraviť a osviežiť. Felix Crassus ho nedočkavo čakal. Usadili sa, vypili trochu vína. V takom teple človeka aj riadne smáďi. Publius si ešte trochu naprával svoju tógu, o čomsi rozmýšľal. Dal si znovu naliať, utrel ústa a zdalo sa, že má chuť trochu diškurovať:

„Prosím ťa! Krajina si beží po svojom. Cesty v zlom stave. Rybári sa prekríkujú, aby predali, čo v noci nalovili. Krčmy preplnené až do večera. Každému je jedno, čo sa deje v Ríme. A či vôbec pretrvá ako hlavné mesto totus mundus.“

„Tak, ako hovoríš, amicus. My tu žijeme v malom meste, o ničom nevieme,“ teraz si hostiteľ pripadal naozaj dosť biedne.

„Poviem ti jedno. Dobre si urobil, že si opustil mesto. Ešte stále sa voda nevyčistila, ako sa povie.“

„Čo augustus?“

„Všetko jedno. My vieme najlepšie, že hoci nad nami panuje césar, alebo augustus, sedí na našom tróne. My sme opora jeho hlavy, my sme nohami toho trónu. A nielen rukami, nohami.... Aj v nižších poschodiach moci je dosť miesta, keď sa niekto usiluje o blaho vlasti.“

„Napokon, bohatstvá východu i západu prúdia k mestu. My sme ten viadukt, cez ktorý musia prejsť.“ Tu sa hostiteľ opravil: „Hoci ani moje meno v tomto čase nežiari v plnom lesku.“

„Pevne verím, že si sa zabezpečil aj pre túto možnosť, aspoň čo sa financií týka,“ podotkol Publius. Dobre vedel, že bohatstvo okolo neprestavuje všetko, čo tento tu má. Bedáka, ako sa na človeka v jeho postavení patrí.

„Och, dobre hovoríš,“ dodal k tomu majiteľ a hostiteľ. Skúšal, akoby nakriatol hospite Publia, aby pohovorili o veciach, ktoré má na srdci. A aj o obchodoch, ktoré by sa dali rozbehnúť, hoci je tu. Na mieste úplne mimo centrum diania.

„Buď pokojný a trpezlivý. Vždy si nachádzal ten správny most medzi stoikmi a epikurejcami. Tak teraz ti prišiel čas, aby si viac vychutnal výhody filozofie stoickej. Naše veci sa veľmi nepodali dopredu. Musíme stále čakať.“ Host si znovu nechal naliať vína a poriadne sa napil. „Nemysli si, že ľudia, ktorí nám prekážajú, žijú pokojne. Aj pavúk potrebuje čas, kým utká sieť.“

„Snáď bohovia.... Čo ich tu spomínam! Ak človek do nich nestrká a nepchá im obeť, ani sa nehnú... Teda čo som za hostiteľa.“ Obrátil sa rýchlo na otroka: „Noste jedlo!“

Otroci nosili pokrm. Domáci pán sa odrazu stal starostlivým. Predsa len tu nikoho významnejšieho už dlhšie neprijal.

„Každý jeden kúsok vyzerá skvele! Máš sa tu ako v raji!“ povedal Publius. Otázne ostávalo, či svoju chválu myslel vážne, alebo utrúsil pár slov len zo zdvorilosti, napokon

raj....

„Raj... kdeže.... Zaoberám sa len filozofiou. Ako človeku môjho postavenia prista-
ne. A ešte otrokmi. Žiadne veľké obchody....“ vychrlil naraz. Zároveň si uvedomoval, že
tá divina je naozaj vynikajúco pripravená.

„Hovorím ti, buď trpezlivý. Nateraz by každé náhlenie prinieslo len zmätok. Vyč-
kaj!“ Potom dodal: „Nevidím tu Lavíniu. Je zdravá?“

Obsluhujúci otroci striehli, či majú priniesť ovocie. Plné misy jedla ostávali na sto-
le. Naschvál prikázal preplniť stoly, aby tým zvýšil dojem na hosta. Práve v tomto zvlášť-
nom období jeho života.

„Pýtaš sa na Lavíniu? Ach, Lavínia... Má tu svojich otrokov. Niekedy ju nevidím aj
pol dňa. Snažím sa, aby sa tu nenudila. Hoci tých zábav pre človeka nášho rangu... je ich
tu prosto málo.“

Publius dopíjal svoj pohár. Domáci pán hneď nariadil:

„Prineste z toho španielskeho!“ Potom sa s prese vymeranou milotou obrátil na
hosta: „Musíš ochutnať. Len nedávno som si ho nechal priviezť.“

„Mali sme pekne ostať pri tomto. Je pokojné.“

„Uvidíš, aké je toto iskrivé. Hneď ožije každá žilka. Snáď by sme mohli zísť popo-
ludní do kúpeľov a potom do divadla. Hoci tu... na periférii... Na zajtra som pripravil
stolovanie na vode. Jazero síce nie je ktovie ako veľké, ale...“

„Nerob si starosti, drahý priateľ,“ ozval sa Publius. „Čakám správy od poslov. Ne-
viem, ako dlho sa zdržím. Veď to poznáš. Občas sa veci menia v priebehu chvíle.“

„Dúfal som....“ snažil sa prehovoriť Publia, vhodných slov sa mu akosi nedostávalo.
Hovorí si tu také minulé slová... Čakať poslov, jednať. Uzatvárať veľké obchody, rozho-
dovať o bytí a nebytí...

„Chcel som ešte k tvojej dcére. Ak si dobre pamätám, je už pomaly dospelá.“

„To naozaj je,“ poznamenal hrdý otec Felix.

„Pomaly aby si myslel na sobáš.“

„Sobáš...“ vyslovil, ako keby mu niekto povedal neznáme slovo. „Ona je ešte len
také dieťa...“ Potom chvíľu mlčali. Publius sa s diskusiou neponáhľal. Otec potichu do-
dal: „Utešené, uvravené. Rozlietané...“

„Vidno, že ju máš rád,“ povedal host. A zdalo sa, že prvý raz prejavil živú a úprim-
nú účasť.

„Jej nebohá matka v rovnakom veku! Presne vedela, čo chce.... Ale čo tam.... už tu
nie je,“ Felix sa rýchlo prebral zo zadumania za zosnulou.

„Mal by si uvážiť... Jej vydaj je rovnako závažným rozhodnutím, akékoľvek teraz
potrebuješ urobiť. Závažným...“

„Nie! Nie! Pre ňu je priskoro,“ zachmúril sa Crassus.

„Kto hovorí, že hneď. Uváž, že rokovania s nejakou váženou rodinou zaberú svoj
čas.“

„Ty už o niekom vieš?“ Skoro prostoreko zareagoval rozrušený otec. Publius opatr-
ne nadniesol:

„Je niekoľko možností, ktoré by prišli do úvahy. Len mi tak napadlo cestou sem.
Skús o tom porozmýšľať.“

„Dobre. Iste,“ zareagoval Felix, hoci sa mu tá myšlienka vôbec nezдалa milá.

„Čo syn? Ozval sa?“

„Apolonius je stále v Ponte, kdesi v Malej Ázii. Stále je tam akési napätie. Začínal pri Piatej kohorte. Kým som mohol, sem tam som mu vypomohol. Pravda... i teraz mu sem tam niečo pošlem. Čoskoro bude centurion.“ Potom dodal: „Tá vzdialenosť od tunajších udalostí mu za takýchto okolností prospieva. Moje problémy na neho nedopadnú. Alebo snáď nejakým spôsobom áno?“

Chcel Publiovi ukázať záhradu, prípadne sa prejsť po dome a znovu sa usadiť k niečomu dobrému, čo by ich občerstvilo. Host' na jeden dúšok dopil víno, znovu ho pochválil, a mal sa k odchodu. Vypravdal teda host'a. Akosi nedbalo sa rozlúčili. Vrátil sa späť k stolu, kde ešte všetko ostalo rozložené. Otroci nazerali, lebo ešte len dopletali vavrínové vence, ktoré chcel odovzdať host'ovi hostiteľ na konci hostiny. Hoci veniec sa skôr hodí na nejakú hostinu s veľkým počtom jedákov.

Čo ak niečím host'a urazil? Stravovacie návyky, spôsob hostín sa rýchlo menil. Niektorí vtedy robili hostiny, ktoré nebrali konca, doslova trápili svojich hostí jedlom. Do prasaťa zašité dobroty. Socha z bravčového mäsa. Už dlhšie nežije v centre sveta, nevie, čo je v tomto nové. Náhly odchod stolovníka nebude daný asi týmto...

Nič mu nešlo do hlavy. Keby som bol v Ríme, hneď by som presne vedel, na čom som. Otrok by poobiehal dvoch troch známych... v úrade by som si dal priniesť potrebné informácie a zápisy, pomyslel si. Takto je ako voz bez koňa. Toto prirovnanie by však k nemu neznelo príslušné. Je ako hrozno na podnose. Je statický. Odkázaný. Nevie, čo sa deje. Ako sa veci majú. Toto tak nemôže ostať! Treba tomu dať ešte deň, či dva a pošle niekoho do Ríma. Potrebuje sa kadečo prezvedieť. Rovnako sa dá opýtať aj v provinciách. Už len vymyslieť postup. Jeho konanie nesmie byť totiž okaté, nápadné.... Teraz musí byť nanajvýš opatrný.

A čo sa týka Lavinie... Vydávať ju...!? Táto možnosť neprichádza do úvahy. Nie, je priskoro. A v tejto nevýhodnej situácii. Lenže... Publius spomenul túto okolnosť práve preto... že aj takto by sa dalo čosi podniknúť. Spojením s vhodnou rodinou získať strategické pozície. Aj keď utrpel nejaké straty, jeho dcéra je ešte vždy zaujímavá partia. Veď oni ešte v Ríme uvidia! Nielenže sa vráti a zaujme svoj úrad, úrad vysokého imperiálneho úradníka, nakoniec aj povýši!

Akoby aj nie! Akože už nemá toto meno zvuk!? Keď sa povie Crassus! Páni moji, to je zvuk! Sonitus tonitruum, lumen fulgurum. Zvuk hromu, svetlo blesku! Aj malé dieťa vie! Vyráža dych! Keď sa povie Cezar, hneď človeku znie Crassus! Och, neprajní psi! Canes non vis! Že ktovie kolká som ja vetva po tých storočiach! Dobre! Ukážte mi iného Crassusa v Ríme! No kde je? Hoci... kto tam je. Ani ja tam nie som! Ale ešte zdvihnem slávu a lesk nášho mena, gloria et splendor nominis nostri!

Myšlienky sa mu vrátili k Publiovi Narovi. Neposlal posla, prišiel sám... Vraj len prechádza. Má cestu za istými obchodmi. V tejto hre je pridlho, aby sa nepozrel na vec aj z druhej strany. Čo ak sa z blízkeho spojenca, skoro by človek po toľkých rokoch povedal priateľa, vykluje nepriateľa, inimicus. Ani keby sa stal úhlavným nepriateľom, zradcom, ani táto eventualita by ho nemala nijako prekvapiť. Ako sa mohlo stať, že vyšiel z toho

celého, keď sa všetko prevalilo, tak ľahko?

Dobre, že sa Apolonius nedal k Pretoriánskej garde. Hoci on sám mu navrhoval tento postup. Rovných tisíc sesterciov ako odmena. Syn mal nakoniec pravdu. Predsa len trochu horúce prostredie. Takto si svoje zásluhy získava priamo na bojisku, nie popri sukniach. Nie intrigami. Ani postavením vlastného otca. Ktovie, či by som to hodnotil takto aj predtým, povedal si.

Vydaj... Myšlienka, že do toho niekto začína zahaňovať aj Lavíniu sa mu odrazu zdala mimoriadne nepríjemná. Ktovie, o akej rodine je tu vlastne reč... Veď ona je nevinné dieťa. Prečo by ju mal hodiť do jamy levovej. Hoci... kto sa s ním maznal v jeho mladosti? Treba sa predsa oháňať! Nikdy si neuvedomil, že má dcéru vlastne rád. Z celej rodiny po smrti jeho ženy ostali len oni dvaja. Kým žil v Ríme, nezdalo sa mu také závažné držať ohľad na rodinu. Ale čo tu...?

Chcel okríknúť otroka. Pochopil však, že čaká na jeho odchod, aby zobral zo stola. Opustil triklínium, tam pobudol s Publiom. Vyšiel si do átria. Kde je vlastne Lavínia, rozmýšľal. Naozaj by sa mal začať zaoberať jej budúcnosťou. Znovu pomyslel na svoju nebohú ženu. Aké jednoduchšie by snád' všetko šlo, keby ešte žila. Nie vždy mu robila po vôli, ale v dňoch, ako sú tieto... K tomu mu napadlo, že popri inom by sa patrilo poslať niekoho zistiť, v akom stave je jeho pekný domus v Ríme. Snád' bez nich nespustne.

Prišiel o postavenie a hneď vedel, že to nie je celkom všetko. Sám by tak postupoval proti svojim nepriateľom. Ak ho niekto odhalil, tak len preto, aby sám prebral jeho máličko hmlisté, nie vždy čisté obchody. Ako už predsa v týchto kruhoch život zvyčajne plynie. Druhým krokom by mohlo byť jeho veľmi rýchle zatknutie. Z väzenia by totiž nemohol veľa podniknúť vo svoj prospech. Ani proti nikomu. Preto neváhal, Rím rýchlo a potichu opustil. Snaží sa riadiť svoj boj z tohto ústrania.

Treba skontrolovať aj otrokov, ktorí majú strážiť jeho rímsky domus. Ešte by sa postupne bez pána spustili! Ani hrozba smrti niekedy nezaberie. Áno, jeho dcéra mieri k dospelosti. Aj rímske právo sa zaoberá týmto vekom dieťaťa. Isteže sa niečo musí udiť. Vydaj je aj otázka prestíže. Vydaj... Vydaj je aj veno... Venó by znamenalo nové výdavky. V týchto dňoch, v najmenej vhodnom období. Ale čo... Ono sa zase nejako vyčiasí a bude dobre! Kde však je...?

Nemusel trikrát hádať. Niekedy po ňu poslal otroka. Čoraz častejšie si dal tú námahu, a zašiel do časti, ktorá by patrila jeho žene a dcéram, keby ich mal viac. Pristihol sa, že ju chce pristihnúť... Vlastne nevedel pri čom. Dobre vedel, čo ho omína. Ako sa veľmi upla na otrokov, ktorých jej dal. Žena sa volala Bente a muž Celerín. Už nevedel, či sa chceli vziať sami, alebo im manželstvo v nejakom rozmare kedysi prikázal on sám. Ktovie z akého barbarského kmeňa pochádza tá Bente. Celerín sa narodil tu.

Čo by mal čakať. Otroci... žijú ako zvieratá. Nemal z nich škodu. Musel by dať pozrieť do účtovných kníh. Všetky tu ani nemá. Mnoho ich má ukrytých v základoch svojho domusu. Zdá sa mu, ak dobre počíta, že predal dve či tri ich deti. Na čo by mu mali vrieskať kdesi v maštali?! Živiť zbytočné krky. Snád' by niekto vnímal predaj detí ako necitlivosť. Dnes by zrejme už neurobil také žarty. Vtedy prekypoval mladosťou,

mocou, sebadôverou.... pekné časy! Dnes by zrejme nebolo dosť dobre možné len tak... Lavínia má k nim až príliš blízko, neporozumela by. Ani by nemala nič vedieť. Otrokom dôrazne zakázal čo len utrúsiť zmienku o tom pred ňou. Tí dvaja, Bente a Celerín, sa na neho nehnevajú. V ich očiach nečíta skrytú nenávisť. Snád prijali svoj osud. Alebo sú len hovoriace zvieratá, ktoré nie sú schopné šľachetného odporu a vzdoru. Vzburá je predsa cnosť vysokých duší.

Lavínia má k nim priveľmi blízko. Ona je skoro ako ich dieťa. Zveril im ju. Bola vtedy taká malá. Lenže nie preto, aby jej ukradli srdce a oddialili ho od jej otca. Na druhej strane... či sa patrí mužovi ako on prejavíť akýsi cit otca k dcére? Nenarušovalo by živé otcovstvo potrebnú ataraxiu?

Aj dnes si teda dal tú námahu a šiel sa za ňou pozrieť. V jej miestnostiach ju nenašiel. Trochu pobúrený nazrel s otrokom do izby, ktorú v hospodárskej časti obývali Bente a Celerín. Ani tam nikoho nenašli. Vypytoval sa, ako je možné, že dcéry tu niet. Otrokov tu niet. A on nie je o ničom informovaný. Otroci sklonili hlavy. Toto hrozí bičom. Sám nevedel, čo urobí. Stál tam chvíľu nepohnute. Sú predsa na vidieku, čo by sa tu mohlo stať... Vyslal teda otroka, aby sa rýchlo rozhlíadal, či ju neuvidí niekde v okolí.

Po napätej chvíli čakania sa Lavínia zrazu zjavila. Tesne za ňou jej dvaja otroci. V päťách im dobehol otrok, ktorý ich mal hľadať. Prichádzal so zvestou, že ich nenašiel. Zbadal ich a predesil sa, že ich neprivedol sám, a teda úlohu nesplnil.

Felix, cítiac sa v súkromí, bez ohľadov na kohokoľvek, odložil všetky vysoké city a myšlienky, a chcel len jedno. Vidieť tých otrokov poriadne zbičovaných, aby si pamätali, že si nemôžu behať, kde sa im zachce. Dá ich zakovať do želiez, aby mali denne na vedomí, kto je ich pánom. Nepredstavoval si, že sa poobedie otočí takto škaredo. Prišlo mu nevoľno. Jedna časť jeho ja si žiadala, aby to niekto odniesol. Druhá časť si žiadala, aby sa toto tu nedialo. Mal predsa kopu iných problémov. Tolko vecí, ktoré sú nástojčivé. Ktoré musí rýchlo premyslieť. Teraz ešte aby premýšľal, aký je primeraný trest pre ostatných. Iste predsa vedeli, čo sa tu deje. Ktovie koľko rázy toto jeho dievčisko takto behalo ktovie kde. Čo má tento rozvrat znamenať?! K tomu videl, že vybehla v domácom oblečení. Nie vhodnom na verejné účely. Tolká hanba! V jeho vlastnom dome sprisahanie. Sú jeho otrokmi. Rýchlo ich naučí poriadku. A práve v takomto čase! Vždy si myslel, že môžu byť hrdí, že slúžia práve jemu. Že si ich kúpil. Alebo že dovolil, aby už niekoľko generácií zostávali v jeho dome. Tí starší pamätajú ešte poslednú dobu jeho starého otca Tiburia. Pravdaže aj Celerín.

Niekedy stál pri rozhodnutiach ovplyvňujúcich svet, dnes rieši domáce drámy. Aké nechutné! Aké plytvanie talentom.

Tu sa proti nemu akosi nezvykne rázne, hoci skoro v plači, postavila Lavínia. Priznala, že urobila chybu. Nemala tak nedbalo a bez jeho dovolenia vyjsť von. Hneď však dodala, že ak dá bičovať ich, tak nech dá aj ju. To ho ohromilo. Takto hovoriť! Ona patricijka! Dcéra patricija! K tomu všetci počuli jej nevhodné reči. Hneď ich odohnal. Ešte včera sa zdalo, že je dieťa. Že rozmary tohto dieťaťa sú také zábavné. Odrazu sa dožadovala nielen pozornosti, menila veci. Že by on nemohol dať zbiť alebo aj zabiť vlastného otroka?! Vlasy sa jej v tom výbuchu nevoľne úplne rozstrapatili. Nakoniec povedala:

„Otec!“